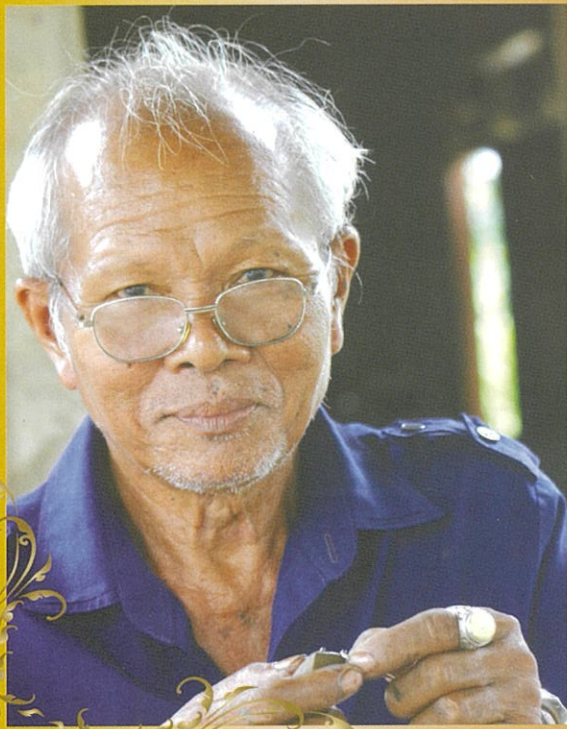

เครื่องเงิน

ครูป่วน เจียวกอง

ป่วน เจียวทอง
ครูเครื่องเงินโบราณ
จังหวัด สุรินทร์

ชื่อ - สกุล นายป่วน เจียวทอง
 วันเดือนปีเกิด วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๔
 การศึกษา ประถมศึกษา และ เรียนทำเครื่องเงินโบราณ

กับครูทองโสม ผจญกล้า
 ที่อยู่ บ้านเลขที่ ๖๘ หมู่ ๓ บ้านโชค
 ต.เขวาสินรินทร์ อ.เขวาสินรินทร์
 จ.สุรินทร์

โทรศัพท์ ๐๘๑-๓๐๙ ๔๓๕๒
 อาชีพ ทำเครื่องเงิน ลวดลายโบราณ ๑๓ ลาย
 ที่สืบทอดกันมากกว่า ๕๐๐ ปี

ชื่อบิดา นายเปา เจียวทอง
 อาชีพบิดา ชาวนา
 ชื่อมารดา นางพอง เจียวทอง
 อาชีพมารดา ชาวนา

ครอบครัว
 ชื่อภรรยา นางสุเพียบ เจียวทอง
 อาชีพ ชาวนาและแม่บ้าน
 บุตรรวม ๓ คน
 ชื่อบุตร ๑. นายชันทิพย์ เจียวทอง
 ๒. น.ส. จุติพร เจียวทอง
 ๓. นางเพชรรัตน์ ชาวนา

การได้รับรางวัล/การเชิดชูเกียรติ

๑. สภาวัฒนธรรม จังหวัดสุรินทร์ ได้รับรางวัลเกียรติยศคนดีศรีเมืองช้าง จังหวัดสุรินทร์ พ.ศ. ๒๕๔๔
๒. รางวัลรองชนะเลิศอันดับ ๑ ในงานกาชาดจังหวัดสุรินทร์ พ.ศ. ๒๕๔๕ ประเภทตุ้มหูเงินลายโบราณของ OTOP จังหวัดสุรินทร์
๓. สภาวัฒนธรรมกิ่งอ.เขวาสินรินทร์ มอบรางวัลผู้มีผลงานทางวัฒนธรรมสาขาภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเภทผู้ผลิตเครื่องประดับเงิน พ.ศ. ๒๕๔๕
๔. รางวัล OTOP ผลิตภัณฑ์ดีเด่น ระดับ ๓ ดาว ภาคอีสาน พ.ศ. ๒๕๔๖ ประเภทผ้าและเครื่องแต่งกาย
๕. สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มอบรางวัลผลงานดีเด่นด้านศิลปะและวัฒนธรรม สาขาทัศนศิลป์ (หัตถกรรมเครื่องเงิน) พ.ศ. ๒๕๔๗
๖. จังหวัดสุรินทร์มอบรางวัลสร้างชื่อเสียงและเกียรติประวัติให้กับจังหวัดสุรินทร์ ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาทำเครื่องเงินโบราณ พ.ศ. ๒๕๔๔
๗. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม มอบรางวัลผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ และสืบสานงานช่างฝีมือพื้นบ้านตามโครงการภูมิบ้าน ภูมิเมือง ภูมิปัญญางานช่างฝีมือพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๔๙
๘. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) เชิญให้ร่วมเดินทางไปสาธิตงานช่างและงานแสดง ในงาน เทศกาลวิถีชีวิตชาวนา ของสถาบันสมิธโซเนียน เรื่องแม่น้ำโขง: เชื่อมสายใยวัฒนธรรม ประเทศสหรัฐอเมริกา พ.ศ. ๒๕๕๐
๙. รางวัล Smithsonian Folklife Festival ๒๐๐๗

ประวัติเครื่องเงิน

การทำเครื่องเงิน ตะเกา หรือ ประเก้อมของ หมู่บ้าน สันนิษฐานว่าราว ๒๗๐ ปีเศษ ประชาชนชาวเขมรกลุ่มหนึ่งได้อพยพหนีสงคราม ออกมาจากกรุงพนมเปญ ข้ามภูเขาบรรทัดมาตั้ง ภูมิลำเนาที่ “โคกเมือง” หรือเรียกว่า “ผไทสมันท์” ซึ่งเป็นเมืองร้างแต่มีภูมิประเทศที่อุดมสมบูรณ์ อีกส่วนหนึ่งเดินทางไปรับจ้างในจังหวัดใกล้เคียง เช่น บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ เป็นต้น ชาวเขมรเหล่านั้น มีความสามารถในการตีทองรูปพรรณเป็นเครื่องประดับ ไม่ว่าจะเป็นเครื่องประดับคอ เรียกกันใน ภาษาถิ่นว่า “จारी ” “ตะกรุด” หรือ “ปะคำ”

ประวัติชีวิต และการทำงาน

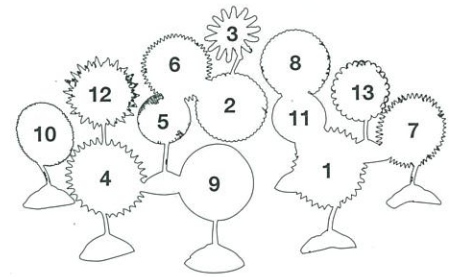
ครูปวน เจียวทอง เกิดในครอบครัวที่มีฐานะ ยากจน เมื่ออายุ ๑๓ ปี ขณะกำลังเรียนอยู่ชั้น ป.๒ ตอนนั้นพ่อแม่ไม่มีเงิน อยากมีเงิน จึงบอก พ่อว่าอยากเรียนทำทอง ซึ่งขณะนั้นพี่เขยของครูก็ มีอาชีพทำทองอยู่ พ่อแม่ก็ไปขอเรียนกับพี่เขยชื่อ ว่าครูทองโสม ผจกญกล้า พี่เขยก็ขอค่ายกครูเป็น เงิน ๖ สลึง ผ้าขาว ๑ ผืน เหล้าขวดเล็ก ๑ ขวด ให้เรียนเฉพาะวันอาทิตย์ เรียนอยู่ถึง ๓ ปี จึงได้ รับจ้างทำทองอยู่กับครูต่อมาอีก ๔ ปี. จากนั้นก็ ย้ายมาทำเองชื่อเครื่องมือมาทำที่บ้าน ตอนที่ครูปวน เรียนนั้นมีคนที่เรียนรุ่นเดียวกันอยู่ ๓ คน คือ พี่ชาย ซึ่งเป็นลูกพี่ลูกน้อง กับคนอื่นอีกคนหนึ่ง และครู รวมเป็น ๓ คน ซึ่งปัจจุบันเพื่อนที่เรียนมาด้วยกัน ไม่มีผู้ใดยึดเป็นอาชีพ เหลือครูทำอยู่คนเดียว

ดอกเขวา ฝีมือครูปวน

สมัยที่เรียนทำทองอยู่นั้น ครูทองโฮม ผจญกล้า สอนให้ทำ ตะเกา หมายถึง ต่างหู เป็นเครื่องประดับที่ทำจากทอง และเงิน ทำลวดลายเลียนแบบลายดอกไม้ เมื่อเรียนจบก็ออกมาหาประสบการณ์เพิ่มจากครูรุ่นเก่า และเรียนรู้จากชาวบ้านด้วยตนเอง จนครบ ๑๓ ลายดังนี้

๑. ลายรำหอก
๒. ลายตั้งโอ้
๓. ดอกกระเวียง
๔. รำหอกปิด
๕. รังผึ้ง
๖. ดอกปลีก
๗. ดอกปลีก 3 ชั้น
๘. ตั้งโอ้ 3 ชั้น
๙. ดอกขจร
๑๐. ดอกไข่แมงดา
๑๑. ดอกรังแตน
๑๒. ดอกทานตะวัน
๑๓. ดอกมะลิ

ขณะที่ออกจากครูทองโฮมมาทำทองเองที่บ้านใหม่ ๆ ครูป่วน มักจะทำต่างหูชายเพราะความเคยชิน แต่พอเวลาผ่านไปครูก็คิดแปลงเป็นสร้อย, สร้อยข้อมือ, เข็มขัด ที่มีลวดลายแบบโบราณ ทำออกมาขายมากขึ้น ๆ จนมีชื่อเสียง ซึ่งขณะนั้นมีเพียง ๒-๓ คนที่ทำเข็มขัดลายโบราณขาย ปัจจุบันเหลือครูป่วนคนเดียวเพราะคนอื่น ๆ เสียชีวิตแล้ว งานของครูป่วนจะมีความละเอียดมากกว่าที่อื่น มีอยู่ครั้งหนึ่งครูเคยไปเห็นลายเข็มขัดที่คล้ายกันนี้ที่ จ.เชียงใหม่ และ จ.น่าน ทำให้รู้สึกพึงพอใจในงานของตนเอง เพราะละเอียดและสวยกว่าที่อื่น ช่างทำเครื่องเงินในหมู่บ้านที่มาเรียนกับครูมีหลายคน เป็นคนในหมู่บ้านนี้ก็มีและอยู่ที่บ้านลำพิง ต.ตระกรุด จ.สุรินทร์ ก็มีอีก ๑ คน ซึ่งลูกศิษย์ที่กล่าวมานี้ ทำได้ ๒-๓ ลายแล้ว แต่ถ้าจะหาช่างที่ทำลวดลายเครื่องเงินโบราณได้ครบทั้ง ๑๓ ลาย ก็มีเพียงครูป่วน เจียวทองคนเดียว

นอกจากตะเกาแล้ว ครูยังทำประเก้อม มีลักษณะเป็น เม็ดเงินชนิดกลม ประเก้อมเป็นภาษาเขมร ซึ่งใกล้เคียงกับคำว่า "ประคำ" ทำด้วยแผ่นเงินบาง ๆ ตีเป็นรูปต่าง ๆ อัดครั้งไว้

ภายใน แล้วแต่งเติมลวดลายที่หลากหลาย ใช้สำหรับร้อยเรียงกันเป็นสร้อยก็ได้ เช่น ลูกเงิน หมอนแปดเหลี่ยม กรวย แมงดา มะเฟือง ซึ่งจำลองมาจากธรรมชาติ อาทิ ลายกลีบบัว ดอกพิกุล ลายพระอาทิตย์ แล้วนำมารมดำเพื่อให้ลายเด่นชัด สามารถนำไปประกอบเป็นสร้อยข้อมือ สร้อยคอ และเครื่องประดับอื่น ๆ ได้

ครูป่วนได้หยุดการทำทองไปประมาณ ๑๐ ปี เนื่องจากทองมีราคาแพง ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ จึงได้เปลี่ยนมาทำเครื่องเงินแทน เนื่องจากมีกระบวนการทำแบบเดียวกันและครูป่วนก็เริ่มการทำเครื่องเงินตั้งแต่นั้นมา

"เป็นช่างทองมาตั้งแต่นานแล้ว พอมาทำเครื่องเงินมันสบายมากเลย จะขายนิดหน่อยก็ไม่เสียหายเท่าไรเพราะราคามันถูก แต่ทองนี้ไม่ได้ละเอียดขยับเลย เวลาจะออกต้องล้างมือล้างอะไรไม่ล้างของเขา ทุกวันนี้ก็มีคนจะให้ทำทอง แต่ว่าไม่รับ"

ลายทองโบราณของครูป่วนทุกลาย แม้จะมีราคาแพงแต่ก็สวยงามคุ้มค่า ในบรรดาลวดลายต่าง ๆ นี้ ลายไข่แมงดาจะขายดีที่สุด ที่ทำเป็น

เขียนหมาก

เข็มขัดก็มี ส่งไปขายที่จังหวัดอุบลราชธานี กรุงเทพ ภาคใต้ ทุกวันนี้ครูป่วนก็ยังคงทำอยู่เรื่อย ๆ ถ้าวันไหนต้องไปดูแลนาข้าวที่ปลูกไว้ วันนั้นก็จะไม่ค่อยได้งานเท่าไร แต่จำได้ว่าเคยทำลวดลาย "ไข่แมงดา" คนเดียวทำ ๓ คู่ ใช้เวลา ๒ วันเสร็จ บางลายก็คู่เดียวใช้เวลา ๒ วัน เพราะยากตรงตัดดอก ไข่ปลา เพราะต้องเอามาประกบกัน แล้วก็มาเชื่อมอีก จึงใช้เวลาพอสมควร

นอกจากมีผู้มาดูงานและซื้อเครื่องเงินถึงบ้านแล้วก็มีคำสั่งทำไปจำหน่ายยังต่างประเทศ เช่น สเปน อิตาลี ญี่ปุ่น ถ้าเป็นงานที่เป็นแบบอื่น ๆ ที่มาสั่งให้ทำที่บ้านก็มี เช่น พลอกมิต เซียนหมาก ตลับ ชฎา ด้ามดอก เป็นต้น

อนาคตถ้าเลิกทำเครื่องเงินลายโบราณ ถามว่าเสียตายไหม

“ก็ต้องเป็นไปตามสังขารถ้าทำไม่ได้ก็ต้องเลิก เพราะว่าสายตาก็ไม่ดีกำลังก็หมด อายุก็แก่ลง ถึงเราเสียตายแต่จะทำอย่างไรได้ ถ้าไม่มีคนสืบทอดต่อจะรู้สึกเสียตายมากเลย เพราะว่าครูเองก็ไม่ได้จดลิขสิทธิ์ แล้วท่านผู้ว่าฯ ก็ไม่ยอมให้สอนคนต่างจังหวัด เพราะอยากให้เป็นงานฝีมือของคนจังหวัดสุรินทร์”

งานชิ้นที่ยากที่สุด “ชิ้นที่ครูบาอาจารย์ให้เรียนก่อน ท่านก็บอกว่า เอายากที่สุดก่อน ลายรำหอก เพราะถ้าตัดไม่เสมอทั้งล่างทั้งบน แล้วเอาไปปลาสามเหลี่ยมวางจะวางไม่ได้ ทับไม่ได้ต้องทำให้เรียบ ต้องตัดให้เข้าล็อคไม่จิ้นใช้ไม่ได้..”

งานชิ้นที่ภูมิใจที่สุด “สร้อยทับทรวงที่ชุบเป็นทอง ตั้งแต่ทำมาก็ทำเส้นนี้เส้นเดียวเอง ทำเก็บไว้ และทำเข็มขัดทำได้ 2 เส้น เพื่อถวายสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นเข็มขัดที่มี ๑๓ ลายโบราณ ในเส้นเดียวกัน โดยทางราชการให้เงินมา ๑๐ กิโลกว่าๆ ใช้เวลา ๔-๕ เดือน ตอนไปถวายท่านสมเด็จพระเทพฯ ๑ เส้น ท่านบอกว่า อย่าชี้เหนียวนะ ความรู้อย่าชี้เหนียว ผมก็รับปาก ความจริงตั้งใจจะให้เด็กแถวนี้มาเรียนนานแล้ว ผมไม่เคยปิดเลยแต่เวลาเค้าจะเรียนเค้าก็มาถามว่า หารันละเท่าไร ผมมีเงินที่ไหนจะให้เค้า ทั้งที่ยังไม่ได้เรียนอะไรเลย มาถามแล้ว ผมก็ไม่รู้จะทำยังไง ไม่เอาก็แล้วไป..”

ความภูมิใจที่ทำงานลายเครื่องเงินโบราณมายาวนานและทำลวดลาย ได้มากกว่าคนอื่น ซึ่งครูป่วน บอกว่ายังไม่จบ สมอยังคิดสร้างสรรค์อยู่ ขึ้นอยู่กับทุนเพราะเม็ดเงินก็แพง โดยมีความตั้งใจมานานที่อยากจะทำต้นเขวา มีทำกึ่งกับดอกไว้แล้ว อยากทำต้นใหญ่หน่อย กิ่งประมาณ ๓-๔ กิ่ง เอาไว้ที่บ้านหรือไม้ที่อำเภอ

ทุกวันจะมีนักท่องเที่ยวแวะมาเยี่ยมชมผลงานของครูป่วนอยู่เสมอ มาจากหลาย ๆ แห่ง เป็นทั้งนักเรียนแม่บ้านจากกรุงเทพฯ มาดูงานแล้วก็ซื้อกลับบ้านไป ทำให้ครูป่วนมีรายได้อยู่เสมอ นับเป็นความภูมิใจที่มีคนเห็นความสวยงามของเครื่องเงินที่ครูป่วนได้สรรค์สร้างขึ้น เคยมีวันหนึ่งเป็นคณะบุคคลมาเยี่ยมที่บ้านทราบภายหลังว่าเป็นรัฐมนตรี ๓ คนของประเทศกัมพูชา มาเห็นงานของครูป่วน ก็พูดว่า “อันนี้มันลายของผมที่เขมร” ทำให้ครูยังรู้สึกภูมิใจว่า ศิลปะที่ครูทำอยู่นี้น่าจะมีรากเง้ามาจากโบราณจริง ๆ

การถ่ายทอด

- * สอนที่ศูนย์ศิลปาชีพพัฒนาฝีมือแรงงานอีสาน ครั้งที่ ๑-๒-๓ ที่อำเภอเขวาสินรินทร์
- * สอนที่ศูนย์ศิลปาชีพพัฒนาฝีมือแรงงานอีสานครั้งที่ ๔ ที่ศูนย์อบต.เขวาสินรินทร์
- * เป็นวิทยากรฝึกอบรมหลักสูตรวิชาชีพพระยะสัน โครงการพัฒนาความรู้และทักษะช่างเครื่องเงิน จ.สุรินทร์ พ.ศ. ๒๕๔๙ ของศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (องค์การมหาชน) ร่วมกับ กาญจนภิเษก วิทยาลัยช่างทองหลวง

ขั้นตอนและวิธีการทำตะเกลายไข่แมงดา

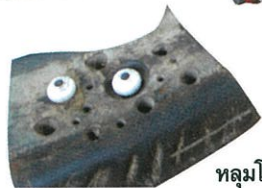
อุปกรณ์

๑. ตะเกียงเป่าแล่น
๒. เบ้าหลอม
๓. รางเท
๔. ค้อนเหล็ก
๕. ทังเหล็ก
๖. เครื่องรีด
๗. ไม้ดัดลวดพร้อมอุปกรณ์
๘. ตะไบ
๙. ไม้ตัดดอก
๑๐. กล้าทองเหลือง
๑๑. คีม
๑๒. ไม้ม้วนลวด
๑๓. หลุมโอ
๑๔. ตี๊ดตู๋
๑๕. เหล็กทุบ
๑๖. เหล็กกด
๑๗. เขาควาย

แท่งขันและปะเก้อม

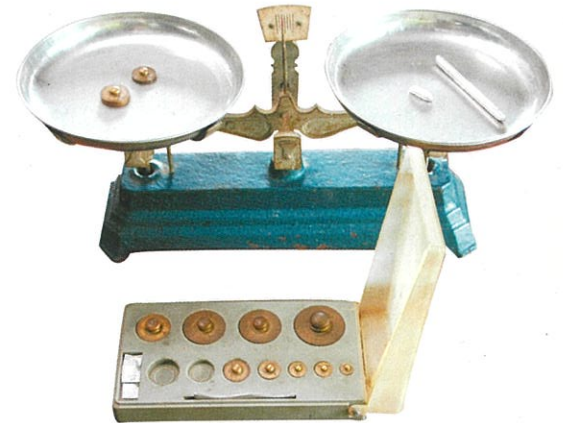
มีดแกะลาย

หลุมโอ

น้ำประสานเงิน

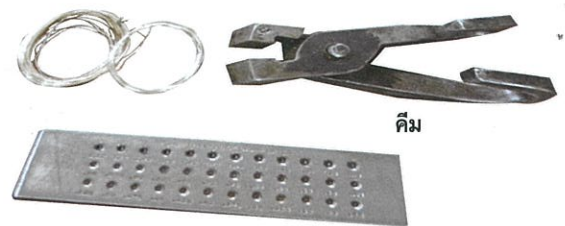
เครื่องชั่งน้ำหนักเงิน

เครื่องรีดเงิน

ตี๊ดตู๋ และปากคิบ

คีม

แป้นชักลวด

ขั้นตอนการหลอมและรีด

ชั่งน้ำหนักเงิน ตามต้องการแล้วนำมาหลอมในเตา จากนั้นเทลงบนรางเทจะไดแท่งเงินที่พร้อมนำไปรีดเป็นแผ่น ทิ้งไว้ให้เย็น นำแท่งเงินมารีด กับเครื่องรีดให้ได้ขนาดเป็นแผ่น และ นำส่วนหนึ่งไปตั้งให้เป็นเส้นลวด

ขั้นตอนการดึงลวด

นำแท่งเงินที่รีดไว้มาตะโปปลายให้แหลมเรียวย เพื่อให้สามารถสอดปลายเส้นเงินผ่านรูของแป้นดึงลวดได้ เมื่อนำมาดึง ลวดเงินจะถูกดึงผ่านช่องรูขนาดใหญ่ไปหาขนาดเล็ก เมื่อดึงไปเรื่อย ๆ ลวดเงินจะยาวขึ้นเรื่อย ๆ จนให้ได้ขนาดของเส้นลวด ๐.๕๐ มิลลิเมตร

ขั้นตอนการมัดดอกส่วนฐานของลายไข่มงดา

นำลวดขนาด ๐.๕๐ มิลลิเมตร มาตัดกับไม้ตัดคดไปคดมา เมื่อนำมาบรรจบกันจะได้กลีบดอกที่สวยงามได้ระยะที่เท่ากัน

เผาให้ความร้อนใช้แหนบจัดแต่งให้มีลักษณะคล้ายกลีบดอกไม้ที่เท่ากัน

นำดอกที่ตัดม้วนกลมแล้ว มาวางบนแท่นรองเผา แต่มน้ำประสานเงินเล็กน้อย เพื่อเชื่อมรอยต่อของชิ้นงานให้ติดกัน ฟันไฟให้ติดกัน

เผาให้ความร้อนดอกเมื่อตัดกลีบเรียบร้อยแล้ว เพื่อให้โลหะอ่อนตัวลงและสามารถตัดดอกได้ง่าย

ใช้เหล็กกด กดดอกกับพื้นเพื่อแต่งให้เรียบเสมอกัน

นำแผ่นเงินที่รีดไว้แล้ว มาเจาะด้วยตุ้ตตุ้ตามขนาดที่ต้องการ เพื่อตัดแผ่นเงินให้หลุดออกเป็นแผ่นวงกลม เจาะแผ่นกลมจำนวน ๒ วง

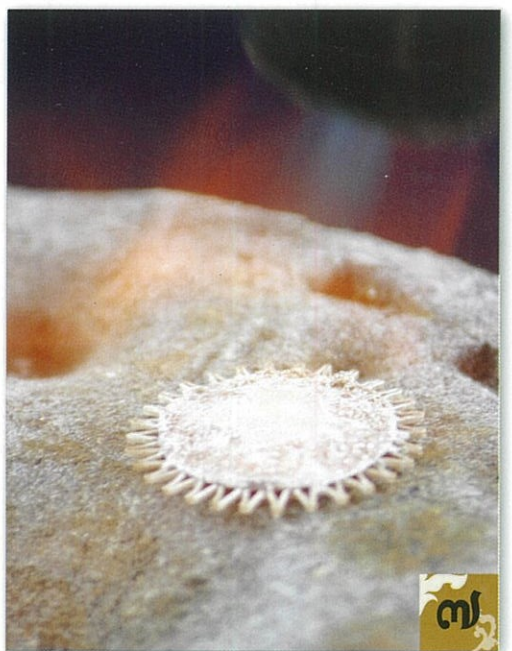
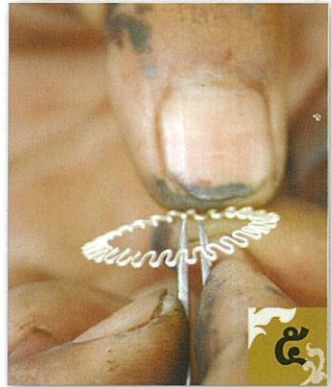
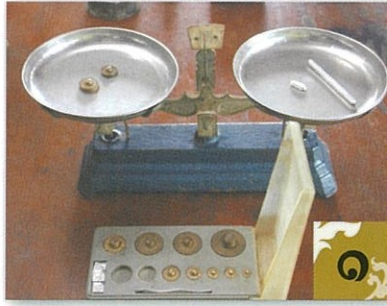
แต่มน้ำประสานเงินบนแผ่นเงินกลมเผาให้ละลาย นำแผ่นเงินกลมมาเชื่อมปิดตรงศูนย์กลางของดอก

หลังจากที่วางแผ่นเงินวงกลมบนโครงดอกเรียบร้อยแล้ว เผาโดยใช้ขนาดของไฟให้มีขนาดใหญ่วนให้รอบตัวดอก จนน้ำประสานเงินละลายติดกับแผ่นเงินและตัวดอก พลิกกลับอีกด้านหนึ่งเผาให้ความร้อนอีกครั้ง ใช้แหนบ กดลงบนแผ่นเงินและกลีบดอกให้ติดกันอีกครั้งให้เรียบร้อย

นำชิ้นเงินอีกแผ่นมาโอในหลุมโอ ให้นูนเล็กน้อย แล้วนำมาวางอีกด้านของดอก บัดกรีให้ติดกัน

นำลวดเกลียวมาพันให้ได้ขนาดต่าง ๆ กัน โดยวัดจากเขาควยให้ได้ ๓ ชั้น

เชื่อมให้ห้วงติดกัน แล้วนำมาวางบนดอก

๑. ชั่งน้ำหนักเงินตามความต้องการ
๒. นำเงินที่ชั่งน้ำหนักแล้วมาหลอมในเตา
๓. ขั้นตอนการดึงลวดด้วยเครื่องดึง
๔. นำลวดเงินมาตัดกับไม้ตัด คดไปคดมา
๕. นำลวดเงินที่ตัดแล้วมาเชื่อมติดให้เป็นวงกลม
- ๖-๗. นำแผ่นเงินมาวางด้านบนแล้วเชื่อมติดด้วยน้ำประสานเงิน

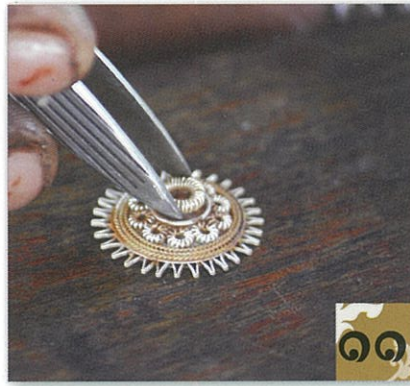
ขั้นตอนการทำดอกพริก

นำลวดที่เผาให้อ่อนตัวมาพันกับล้าทองเหลือง โดยพันวนเป็นวงไปเรื่อย ๆ จากนั้นนำออกจากล้าทองเหลืองแล้วนำไปพันรอบล้าทองเหลืองอีกครั้ง จะได้เป็น "ตัวหนอน"

ใช้กรรไกรตัด "ตัวหนอน" ออกเป็นวง แล้วตีปลายให้แน่น แต่ละวงที่ได้เรียกว่า ดอกพริก

นำดอกพริกที่ได้ไปติดรอบดอกไข่มงดา

ทำลวดเส้นเล็กเป็นวงกลมขนาดเท่าด้านในของดอก แล้ววางรองลงข้างดอกพริก ทำดอกพริกขนาดใหญ่กว่าวางลงตรงกลางของวงลวด จากนั้นทำแบบนี้อีกครั้งที่บนยอดของดอก รวมเป็น ๒ ชั้น ชิ้นงานที่ได้ในขั้นตอนนี้ จะพร้อมที่จะทำไข่มงดาแล้ว

๘. นำลวดที่พันเป็นเกลียวแล้วมาพันกับล้าทองเหลืองอีกครั้ง
๙. ตัดลวดที่พันแล้ว มาตัดเป็นวงจะได้เป็นตัวหนอน
๑๐. เชื่อมตัวหนอนให้ติดกันแล้วนำไปวางบนดอกไข่มงดา
๑๑. ทำดอกพริกขนาดใหญ่กว่า แล้ววางตรงกลาง

๑. การทำไข่มงดาโดยนำห่วงมาเผาให้ร้อน
๒. ห่วงจะหดตัวกลายเป็นไข่มงดาเม็ดเล็ก ๆ

ขั้นตอนการทำไข่มงดา

พันลวดกับแกนแท่งทองเหลือง นำลวดที่พันออกมาจากแกน แล้วตัดแนวขวางจะได้เป็นห่วงกลม ๆ วางห่วงที่ได้บนแท่งรองเผา

เผาให้ความร้อน ห่วงที่เป็นวงกลมบนแท่งจะละลายและหดเข้าหากันเป็นเม็ดไข่มงดาที่ละเม็ด ๆ นำออกมาใส่ในถาดเก็บไว้

วางไข่มงดาและเชื่อมโดยรอบกลีบดอกทุกกลีบและบนดอกพริกทุกดอก

ทำห่วงสำหรับห้อยกับเครื่องประดับเช่นสร้อยคอเผาให้ชิ้นงานร้อน แล้วนำมาแช่น้ำกรดเพื่อทำความสะอาด

ประเก้อม ฝีมือครูป่วน เจียวทอง

การทำประเก้อม (ลายกลับบัว)

เครื่องมือและอุปกรณ์

เครื่องมือหลอม รีด

- ๑ ตะเกียงเป่าแล่น
- ๒ เบ้าหลอม
- ๓ รางเท
- ๔ เครื่องรีด
- ๕ แป้นดึง
- ๖ ม้าดึงลวด

เครื่องมือขึ้นรูป

- ๑ ค้อนเขาควาย
- ๒ เหล็กตุ้ดตุ้
- ๓ ท่อนไม้
- ๔ เหล็กเคาะ
- ๕ ค้อนเหล็ก

เครื่องมือและอุปกรณ์อื่นๆ

- ๑ เหล็กกดลาย
- ๒ ลีว

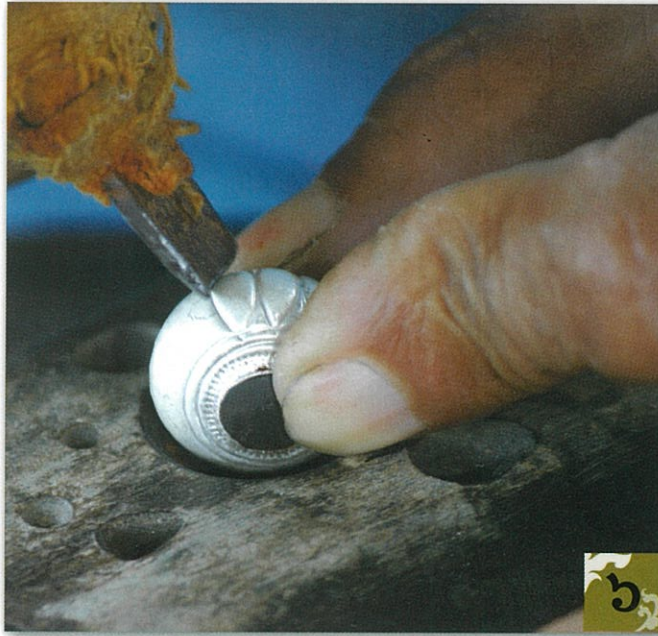
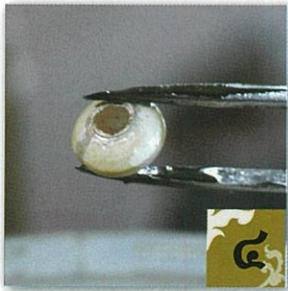
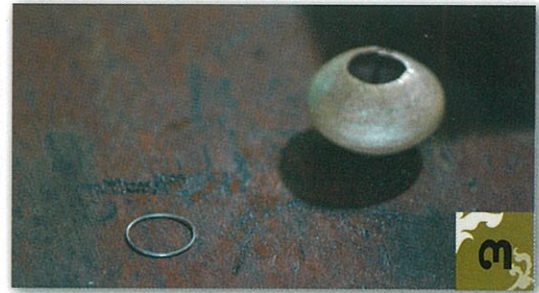
วัสดุ

- ๑ เม็ดเงิน 100 %
- ๒ ชัน

๑. เงินที่หลอมแล้ว เทลงในรางเท
- ๒-๓. ครูป่วนสาธิตการรีดเส้นเงินแบบโบราณ
๔. ประเก้อมแบบต่าง ๆ จากฝีมือครูป่วน

ขั้นตอนการทำประเก็ม

ตัดแผ่นเงินตามขนาดที่ต้องการ โดยเทียบกับแบบม้วนแผ่นเงินกับแกนกล้าให้ได้ขนาดตามต้องการ บัดกรีรอยต่อโดยใช้ไฟอ่อนจะได้เป็นแผ่นเงินทรงกระบอก

นำแผ่นเงินทรงกระบอกมาเคาะขึ้นรูป โดยเริ่มจากเคาะส่วนปลายไล่จนถึงส่วนกลางเหมือนกันทั้งสองด้าน ควรเผาให้ความร้อนขึ้นงานสม่ำเสมอเคาะเก็บขอบด้านข้างให้พับลงทั้งสองด้านแล้วเคาะเก็บรูปเพื่อให้ได้รูปทรง

นำลวดขนาด ๐.๖ มิลลิเมตร มาม้วนกับกล้าทองเหลือง ตัดออกเป็นวงเพื่อนำมาติดปากประเก็ม ทาหน้าประสานเงินบริเวณปากประเก็มให้รอบ วางห่วงบนปากประเก็ม เชื่อมชิ้นงานให้ติดกันทั้งสองด้าน

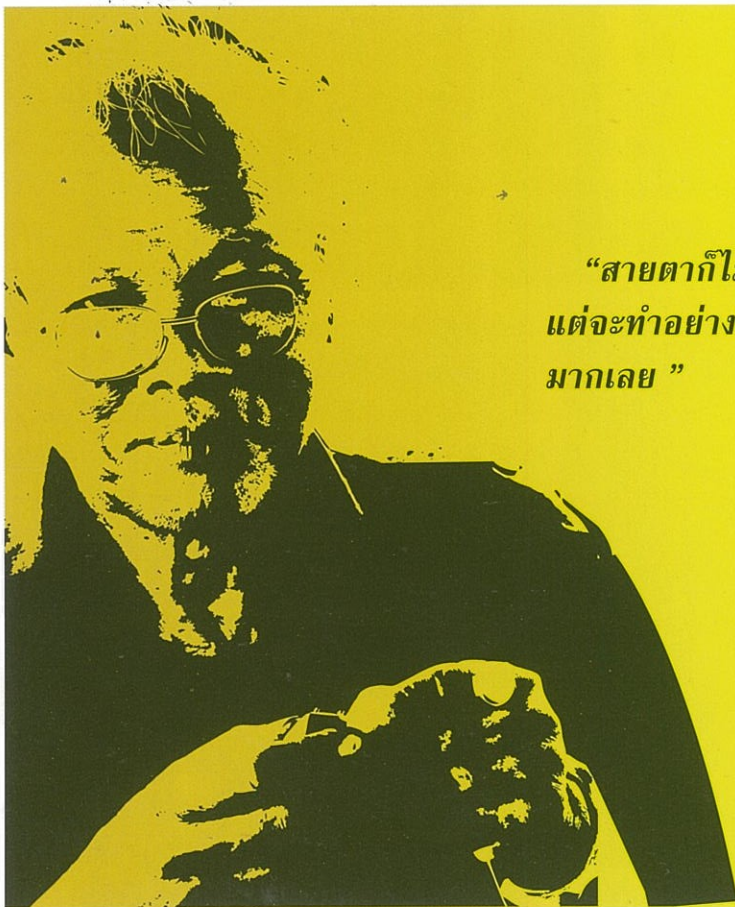
นำชิ้นมาให้ความร้อนแล้วปั้นเป็นเส้นให้มีขนาดเล็กกว่ารูประเก็ม ให้ความร้อนมากขึ้นจนชั้นอ่อนตัวลงแล้วหยอดลงในลูกประเก็มอัดจนเต็มลูก โดยใช้ไม้กดชั้นให้แน่นจนผิวของลูกประเก็มตึง รอจนชั้นเย็น

นำลูกประเก็มมาแกะลาย ด้วยเหล็กกดลาย โดยเริ่มจากส่วนขอบและลงลายที่ตัวลูกประเก็ม นำเหล็กแหลมเผาไฟให้ร้อน เพื่อใช้เจาะรูประเก็มโดยเจาะให้ทะลุไปอีกด้าน (เหล็กที่นำมาเจาะรูจะต้องมีขนาดเล็กกว่ารูประเก็มเล็กน้อย)

แช่น้ำกรดทำความสะอาดและนำลูกประเก็มมาขัดอีกครั้ง จะได้ลูกประเก็ม 1 ลูก

๑. การขึ้นรูปประเก็ม
๒. ประเก็มที่เคาะได้รูปทรงแล้ว
๓. เตรียมลวดไว้ติดปากประเก็ม
๔. ล้างประเก็มด้วยน้ำกรด
๕. หยอดชั้นลงในลูกประเก็มให้เต็ม
๖. แกะลายลูกประเก็มด้วยเหล็กกดลาย
๗. ลูกประเก็มที่ทำเสร็จแล้ว
๘. ครูป่วนเตรียมเอามาร้อยเป็นสายสร้อย

“สายตาไม่ดี กำลังก็หมด อายุก็แก่ลง ถึงเราเสียชีวิต
แต่จะอย่างไรได้ ถ้าไม่มีคนสืบทอดต่อจะรู้สึกเสียชีวิต
มากเลย ”

ครูป่วน เขียวทอง

เทคนิคการทำประเก้อม (ลายกลีบบัว)

การหลอมเงิน

ซึ่งนำหนักเม็ดเงินตามต้องการใส่ลงในเบ้าหลอมใช้ตะเกียงเป่า จนเนื้อเงินละลาย

ขั้นตอนการตีแผ่

ใช้คีมใหญ่จับแท่งเงินตีให้แผ่นโลหะขยายตัวออก ถ้าหากจะตีให้ด้านข้างขยายตัว ควรตีไล่ตามด้านที่ต้องการให้ขยายให้ได้ความกว้างตามต้องการ ควรตีไล่ตามความยาว ถ้าต้องการตีให้ขอบเสมอกัน เวลารีด ควรจะใช้ค้อนตีเก็บเหลี่ยมขอบด้านข้างและหัวท้าย

ขั้นตอนการรีด

ปรับขนาดลูกกลิ้งให้พอดีกับแท่งเงินที่จะทำการรีด โดยมีอัตราการรีด ๔ ครั้ง ให้ความร้อนกับแผ่นเงิน ๑ ครั้ง ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงการเกิดการแตกร้าวที่ด้านข้างของแผ่น การเผาหรือการให้ความร้อนบ่อย ๆ จะเป็นผลดีสำหรับการรีดแผ่นทำประเก้อมเพราะจะทำให้โลหะอ่อนตัวและรีดได้ขนาดที่บางตามต้องการ

การดัดลวด

ใช้ตะไบขัดปลายแท่งลวดให้เรียบแหลม และยาวประมาณ ๑.๕ ซม. ทาน้ำมันมะพร้าวที่เป็นดิ่งลวดแล้วสอดปลายลวดเข้ากับช่องแป้นดิ่งลวดที่มีขนาดพอดีกับแท่งเงินที่จะดัด ใช้คีมจับปลายลวดดัดลวดจนสุด นำมารีดโดยรีดจากช่องใหญ่ไปหาช่องเล็ก

ตลอดระยะเวลา กว่า ๕๐ ปี ที่ครูป่วน เจียวทอง ครูช่างผู้มีความคิดสร้างสรรค์ ได้รังสรรค์ผลงาน เครื่องเงินโบราณให้เป็นที่ประจักษ์แก่สายตาของผู้คน แม้ว่าตลอดเวลา ๕๐ กว่าปี ครูป่วนจะใช้ชีวิต ในชนบทที่ห่างไกล มีความเป็นอยู่ที่แตกต่างจากชีวิต ในเมืองที่มีความเจริญอย่างสิ้นเชิง โอกาสที่จะ ได้เห็น ได้พบ ได้สัมผัสกับงานศิลป์อื่น ๆ แทบไม่มี และแรงบันดาลใจที่สร้างงานออกมาได้นั้น ก็มีเพียง พลังที่มาจากใจ มาจากความรักในงานนี้เท่านั้น

แม้วันนี้ครูป่วนจะยังคงใช้ชีวิตอยู่ในชนบทเช่นเดิม แต่นั่นก็ไม่ได้ทำให้งานเชิงสร้างสรรค์ของครูลดความ สวยงามลง ครูยังคงเป็นผู้ที่ทุ่มเทให้กับผลงานชิ้น แล้วชิ้นเล่าอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย งานหลายชิ้น สร้างสรรค์จากความคิด ความรู้ และภูมิปัญญาของ ครูเพียงคนเดียวครูจึงเปรียบเสมือนช่างเผือก ที่ได้ถูก พบและสมควรที่จะได้รับการเชิดชูว่าเป็น ครูศิลป์ ของแผ่นดิน ครูที่เป็นแบบอย่างของบุคคลที่ สร้างสรรค์งานศิลปะให้กับแผ่นดินได้อย่างสวยงาม ไม่ว่าจะอาศัยอยู่ที่ใดในโลก

